

Slovníček pojmů

Agenda 21

Nejrozsáhlejší z dokumentů přijatých na Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji v Rio de Janeiro v roce 1992. Je to akční program pro uplatňování udržitelného rozvoje v různých sférách a na různých hierarchických úrovních pro 21. století.

Místní agenda 21

MA21 je nástroj pro uplatnění principů udržitelného rozvoje na místní a regionální úrovni. Je to proces, který prostřednictvím zkvalitňování správy více veřejných, strategického plánování (řízení), zapojování veřejnosti a využívání všech dosažených poznatků o udržitelném rozvoji v jednotlivých oblastech zvyšuje kvalitu života ve všech jeho aspektech a směřuje k zodpovědnosti občanů za jejich životy i životy ostatních bytostí v prostoru a čase.

místní odkazuje na Vaše vlastní místo působení, bydliště, obec, případně region

-

agenda je slovo latinského původu a znamená program nebo také seznam věcí, které je třeba udělat, aby bylo dosaženo cíle

-

21 znamená, že se jedná o to, co musíme udělat pro (v) 21. století, vyzývá k uvažování v delším časovém horizontu.

Akční plán

Akční plány vychází z krajských a obecních strategií udržitelného rozvoje. Jedná se o soubor plánovaných projektů, které jsou také vybaveny odhadem nákladů a harmonogramu jejich realizace, a nikdy také specifikací, kolik prostředků bude třeba vynaložit z krajského či obecního rozpočtu.

Biodiverzita

Biologická diverzita (též biodiverzita; angl. Biological diversity) představuje rozrůzněnost života. Existuje spousta definic biodiverzity, nebo se jedná o složitý několikaúrovňový jev. Světový fond ochrany přírody definoval v roce 1989 biodiverzitu jako „bohatství života na Zemi, miliony rostlin, živočichů a mikroorganismů, včetně genů, které obsahují, a složité ekosystémy, které vytvářejí životní prostředí.“ (překlad podle Kindlmanna a Jersákové).

Rozlišujeme tři úrovně biodiverzity:

-

genetickou (genová variabilita v rámci populace nebo celého druhu)

-

druhovou (rozmanitost na úrovni druhů)

-

ekosystémovou (rozmanitost na úrovni společenstev a ekosystémů)

Blackfields

„Blackfields“ jsou lokality vyznačující se extrémně vysokými hodnotami kontaminace půdy, podzemních a povrchových vod i dalších složek životního prostředí, které jsou zásadní překážkou pro jejich nové využití. Zdrojem znečišťujících látek, mnohdy toxických, byla těžba a zpracování nerostných surovin, průmyslová výroba, skladování a skládkování nebezpečných odpadů, doprava a aktivity související s vojenským využitím ploch. Náklady na sanaci těchto starých ekologických zátěží jsou velmi vysoké, avšak další odkládání jejich realizace a řešení všech souvisejících problémů celkové výdaje pouze znásobí.

Brownfields

„Brownfields“, resp. „brownfield sites“ jsou staré, nevyužívané nebo ekonomicky nedostatečně efektivně využívané průmyslové a logistické zóny a komerční či obytné objekty v kompaktní zastavěných územích a zemědělské, vojenské i další plochy a budovy ve „volné“ krajině.

Představují zásadní problém a překážku pro další rozvoj obcí, měst i regionů směrem k udržitelnosti. Vyznačují se nepřehledným majetkoprávním uspořádáním, zdevastovanými výrobními či jinými budovami a přítomností starých ekologických zátěží. Ty jsou reprezentovány cizorodými, velmi často toxickými látkami, jimiž je kontaminovaná půda, podzemní a povrchové vody i objekty. Na pozemcích i v budovách bývají z minulých období shromážděné nebo přechodně uskladněné odpady, včetně nebezpečných a vyskytuje se zde velké množství „černých skládek odpadů“.

Významným rizikem jsou zbytky strojního a technologického vybavení, které mohou obsahovat náplně s chemickými sloučeninami nebezpečnými pro životní prostředí i pro zdraví lidí (PCB, dioxiny, aj.). Okolí „brownfields“ je vylidněné a nebezpečné. Zahraniční i tuzemští investoři odmítají do těchto území vstupovat v důsledku obav z vysokých nákladů spojených se sanací starých ekologických zátěží a s předinvestiční přípravou pozemků.

Ekologická stopa

Ekologická stopa definované populace (od jednotlivce až po celé místo nebo stát) je tedy celková plocha ekologicky produktivní zemí a vodní plochy, využívaná výhradně pro zajištění zdrojů a asimilaci odpadů produkovaných danou populací, při používání běžných technologií.

Ekologický audit

Ekologický audit je jedním ze způsobů, jak mohou školy realizovat svou snahu šetrně přistupovat k životnímu prostředí a to zejména „ekologizací“ svého provozu. Dalším pozitivním jevem je, že škola tímto způsobem ovlivňuje veřejné mínění a přenáší žádoucí hodnoty a vzorce chování na značnou část populace – děti, čímž přispívá k environmentální osvětě.

Ekologie

V původním významu chápána jako vědní disciplína zkoumající vztah živých organismů k prostředí, resp. živých organismů navzájem. V širším pojetí je chápána jako věda o prostředí a v něm existujících vztazích.

Ekoznačka, ekologicky šetrný výrobek

Ekoznačka České republiky a Národní program označování ekologicky šetrných výrobků se řídí mezinárodní technickou normou ISO 14024 Environmentální značky a prohlášení - Environmentální značení typu I. - Zásady a postupy a je proto uznávaným dokladem o kvalitách výrobku i v zahraničí.

Ekoznačka „Ekologicky šetrný výrobek“ přináší spotřebiteli:

- vřehodnou a srozumitelnou informaci o provedeném ekologickém hodnocení výrobku a o jeho vlastnostech
- snadnější orientaci v široké škále téměř rovnocenných výrobků
- státní garanci toho, že u označeného výrobku jsou minimalizovány nepříznivé vlivy na životní prostředí
- doklad, že u označeného výrobku byly minimalizovány negativní vlivy na zdraví spotřebitele (např. riziko vzniku alergické reakce apod.)

GIS - geografické informační systémy

GIS neboli geografické informační systémy jsou moderní aplikací, která v sobě obsahuje řadu funkcí a možností, jak efektivně a objektivně poukázat na probíhající pozitivní i negativní ekonomické, sociální, ale i environmentální jevy daného geografického území.

Greenfields

Pojmem „greenfields“, resp. „greenfield sites“ označujeme pozemky a volné plochy mimo kompaktně zastavěná území míst původně určené k zemědělskému, lesnickému a rekreačnímu využívání, které byly zmínou územní plánovací dokumentace

definovány jako rozvojové lokality určené k rezidenční, komerční nebo průmyslové zástavbě. Po zmiňované funkci dochází k jejich vybavení dopravní a technickou infrastrukturou s využitím soukromých či veřejných rozpočtů. Takto připravené plochy jsou postupně zastavovány.

Indikátory udržitelného rozvoje

Indikátory představují ukazatele vývoje určitého vybraného jevu získané průběžným sledováním, zaznamenáváním a vyhodnocováním souboru přesně stanovených údajů. Vzhledem k tomu, že je řeč o udržitelném rozvoji, jde o sledování jevů, které s tímto tématem úzce souvisí.

Příkladem může být indikátor "veřejná zeleň". U něj můžeme sledovat například údaje týkající se počtu pokácených a nově vysazených stromů na veřejných pozemcích. Jako měřítko pro hodnocení indikátoru bude stanoven poměr těchto dvou hodnot vyjádřený za časovou jednotku sledování. Můžeme vycházet i z jiných údajů, např. poměr nově vzniklých ploch veřejné zeleně a ploch, které ustoupily výstavbě nebo jinému využití půdy.

Snahy o sledování indikátorů udržitelného rozvoje jsou rozvíjeny nejen na místní, ale i na národní a mezinárodní úrovni. Kromě sady Společných evropských indikátorů existuje i řada dalších pokusů o standardizaci jednotných indikátorových sad (viz. seznam internetových adres na konci příručky). Na místní úrovni existuje řada příkladů ze zahraničí (Německo, Velká Británie, USA, Kanada atd.).

Místní indikátory udržitelného rozvoje

Indikátor místního udržitelného rozvoje v sobě odráží, mimo jiné, hlediska sociální spravedlnosti, zájmy místní ekonomiky a ochrany životního prostředí, ale zároveň také snahu o posílení role místní samosprávy nebo zabezpečování místních potřeb na místní úrovni. Indikátory umožňují vidět problematické oblasti a ukázat cestu k jejich nápravě. Uplatnění jednotné sady zvolených indikátorů umožní mimo jiné posoudit, jak si daná obec vede ve srovnání s jinými a usnadňuje poznání jejich silných a slabých stránek.

Indikátory, které si společnost vybere, aby mohla vydávat zprávy o sobě pro sebe, mají překvapivou moc. Odráží společně sdílené hodnoty a formují společná rozhodnutí. Společnost, která sleduje tahy lososů ve své řece nebo řeší bezpečnost na svých ulicích, volí jiné možnosti než společnost, která věnuje pozornost pouze růstu ekonomiky, měřeném pomocí HDP.

Programové indikátory místního udržitelného rozvoje

Důležitou skupinou místních indikátorů udržitelného rozvoje jsou tzv. programové indikátory uplatňované ve strategických (plánovacích) procesech. Ty slouží jako kontrolní nástroj pro vyhodnocování účinnosti a úspěšnosti naplánovaných opatření (například v rámci strategických plánů rozvoje místa). Jsou vypracovávány v průběhu plánovacích procesů vždy specificky pro daný účel.

Titulkové indikátory

Titulkovým indikátorem je nazýván takový indikátor, který obsahově a srozumitelně zastřešuje vybranou skupinu indikátorů. Titulkovým indikátorem pro oblast kvality ovzduší může být indikátor „Počet dní v roce s překročením imisních hodnot polévatého prachu.“ Titulkové indikátory jsou vhodným nástrojem prezentace dané problematiky pro veřejnost, novináře či politiky.

Komunitní plánování

Metoda, která umožňuje zpracovávat rozvojové materiály pro různé oblasti veřejného života na úrovni obce i kraje a která výrazně posiluje principy zastupitelské demokracie. V rámci komunitního plánování je kladen důraz na: zapojení všech, kterých se daná oblast týká; dialog a vyjednávání a na dosažení výsledku, který je přijat a podporován většinou účastníků.

Management krajů a obcí

Management krajů a obcí vychází ze základních koncepcí managementu firem. Jedná se o široké spektrum činností: plánování a organizování (definování účelu a cílů), řízení a rozhodování (včetně koordinace), vedení a řízení lidí (lidské zdroje), informování a komunikace, monitorování, kontrola a reprezentování úřadu.

Moderní koncepce průmyslového rozvoje

Moderní koncepce průmyslového rozvoje představují:

- zkvalitování investičního a podnikatelského prostředí
- restrukturalizaci velkých firem se státní účastí
- minimalizace negativních dopadů průmyslu na životní prostředí
- a výrobu ekologicky šetrných výrobků.

Neregulovaný nebo nedostatečně regulovaný růst míst („urban sprawl“)

Extrémní forma suburbanizace (viz níže), která se od 2. poloviny 90. let 20. století významně projevuje i v České republice. Je důsledkem absence účinných regulativních nástrojů nebo jejich nedůsledného uplatňování v praxi. Rozvoj suburbánních zón není koordinovaný a u separací jednotlivých lidských aktivit (bydlení, práce, nakupování, zábava). Vyznačuje se neúnosně vysokými nároky na zábor půdy i náklady na budování dopravní a technické infrastruktury. V porovnání s kompaktní zástavbou jsou takto lokalizované objekty, komplexy a zařízení přičinou mnohem vyšších spotřeb energií a vody i jejich ztrát v rozvodných sítích. Investoři v mnoha případech nehradí v plné výši tzv. vyvolané náklady (vybudování technické a dopravní infrastruktury, realizace opatření zmírňujících přímé negativní dopady investic na krajinu a životní prostředí a opatření k ochraně zdravotního stavu obyvatelstva). Tato skutečnost zásadním způsobem zvyšuje výdaje z veřejných rozpočtů.

Mnohonásobně roste potřeba mobility značné části obyvatelstva nových obytných zón na okrajích míst či za jejich administrativními hranicemi v suburbánních oblastech. Každodenní dojíždění za prací, do škol, za službami, nákupy a kulturou vyžaduje překonávání stále větší vzdáleností. Tyto lokality nemohou být dostatečně obslouženy veřejnou dopravou a lidé zde bydlící či pracující jsou silně závislí na používání individuální automobilové dopravy. Pravidelné nerekreační využívání alternativních způsobů přepravy (chůze, cyklistika) je zde nereálné. Komerční objekty umístěné ve „volné“ krajině indukují růst přepravních výkonů osobní i nákladní silniční dopravy. Radikálně se zvyšují výdaje na modernizaci a údržbu silniční infrastruktury.

Doprovodným jevem souvisejícím s cenovými relacemi i charakterem rozptýlené rezidenční zástavby v suburbánních zónách je sociální segregace. Rozvoj příměstských oblastí celkově koresponduje s úpadkem vnitřních částí měst.

Klesá celková rozloha ekostruktury přirozených ekosystémů, biocenter a biokoridorů i půd vhodných pro zachování udržitelného stupně zemědělského, lesnického a rekreačního využívání krajiny. Stále více je tak narušována schopnost původně vyváženého přírodního prostředí poskytovat tzv. komplexní ekologický servis.

Občanská společnost

Nezávislá samoorganizace společnosti, jejíž jednotlivé části se dobrovolně zapojují do veřejné činnosti, aby uspokojovaly individuální, skupinové či veřejné zájmy v rámci právní definovaného vztahu mezi státem a společností.

Ozeleðování veøejné správy

Výborným pøíkladem ozeleðování veøejné správy je ekologicky šetrný provoz kanceláøe ombudsmana ÈR. Environmentální pøíznivé chování veøejné správy má dvojí význam. Kromì toho, že je veøejná správa významná spotøebitelka zboží a služeb, mùže být zároveò vzorem a významnou propagátorkou udržitelné spotøeby.

Provoz kanceláøe ombudsmana je založen na následujících principech:

- princip preventivní ochrany životního prostøedí
- princip šetøení zdrojù
- princip pøedcházení vzniku odpadù
- princip environmentální vhodného nakládání se vzniklými odpady
- princip omezení zátìže životního a pracovního prostøedí nebezpeènými chemickými látkami
- princip podpory využívání lokálních zdrojù.

V praxi jsou tyto principy naplòovány tìmito praktickými kroky:

rozšíøení nabídky stravování o produkty ekologického zemìdìlství
v nabídce 5 druhù obidù pro zamìstnance je vždy jedno jídlo v kvalitì BIO
kantýna prodává minerálky jen ve vratných lahvích
minimalizace a separace odpadù
tøídìní odpadù vèetnì jejich nebezpeèných složek (baterie, záøivky, ...)
omezení èistících prostøedkù
úspory vody a energie
recyklovaný papír pro interní potøebu a pro èást korespondence
ovìøují se možnosti minimalizace "papírových" výstupù (tedy využívání elektronické pošty a uchovávání nikterých dokumentù pouze v elektronické podobì
ztlumilo se venkovní osvícení a omezilo osvítení ménì frekventovaných prostor atd.

O ekologicky šetrném provozu informují informační tabule i www stránky kanceláře ombudsmana. Zdroj: STEP - Ekologicky šetrný provoz kanceláře ombudsmana.

Principy udržitelného rozvoje

Principy udržitelného rozvoje představují univerzální a dlouhodobě platné zásady na cestě k udržitelnému rozvoji.

Princip autoregulačního a sebedopùrného vývoje

Hledat a využívat přírodní a antropicky simulované autoregulační a sebedopùrné přírodní mechanismy. Podporovat uzavřené cykly výroby a spotřeby.

Princip efektivity, rozumné dostatečnosti a optimalizace

Zachovat optimální látkovì-regulační cykly. Minimalizovat surovinové a energetické vstupy, redukovat neproduktivní, případně škodlivé výstupy a minimalizovat ztráty. Rozumně a šetrně využívat a zároveň chránit zdroje. Podporovat vhodné formy samozásobování. Cíleně řídit a slaňovat všechny činnosti směrem k rovnováze, odstraňovat nežádoucí následky a zdroje nestability či rizik.

Princip ekologický

Zachování a podpora biodiverzity, vitality a odolnosti ekosystémů (původní ekosystémy). Optimalizovat prostorové uspořádání a funkce využití krajiny a zabezpečit ekologickou stabilitu. Zachovávat a podporovat systémy zabezpečující život. Minimalizovat negativní vlivy na životní prostředí. Minimalizovat využívání neobnovitelných zdrojů, upřednostnit využívání obnovitelných zdrojů při respektování jejich reprodukčních možností. Zavést a rozvíjet nástroje environmentální šetrné ekonomiky.

Princip emancipace a participace

Podporovat emancipaci sociokulturních skupin, které neporušují Ústavu a Listinu základních práv a svobod. Posílit účasť obyvatel a ziskových a neziskových organizací, obcí a regionů na rozhodování a pocitu spoluzodpovědnosti za dñní a to v lokálním i globálním mĩítku. Zesílení veřejné kontroly „zdola“. Umožnit přístup k veřejným statkům a službám všem sociokulturním skupinám, které neporušují Ústavu ČR a Listinu základních práv a svobod.

Princip implementace přijatých právních norem a dokumentů

ČR má v mnoha oblastech dostačující právní mechanismy, pokud situace stagnuje nebo se dokonce zhoršuje, může to být způsobeno tím, že do praxe nejsou uváděny příslušné právní normy a dokumenty. Analyzovat a prosazovat způsoby/mechanismy, kterými lze implementovat platné právní normy i právní nevymahatelné dokumenty (např. strategie a akční plány jednotlivých ministerstev apod.).

Princip kulturní a společenské integrity

Podporovat vnitřní rozvojový potenciál lokalit místo mechanicky importovaného rozvoje. Zachovávat či obnovit pozitivní hodnoty krajiny. Podporovat partnerství a přátelské soužití všech sociokulturních skupin, které neporušují Ústavu ČR a Listinu základních práv a svobod. Podporovat místní kolorit, lidovou kulturu a duchovní atmosféru. Oživit tradiční aktivity s citlivým využitím moderních technologií. Podporovat spontánní formy pomoci, resp. svépomoci.

Princip nenásilí

Nepoužívat a neschvalovat násilné řešení sporů a konfliktů. Uplatňovat a podporovat konsekvantní metody řešení sporů a řešení společnosti.

Princip podpory rozvoje lidských zdrojů

Podporovat zdravý životní styl a aktivní trávení volného času. Podporovat interaktivní formy výuky a celoživotní vzdělávání všech skupin obyvatelstva. Vytvářet podmínky pro optimální rozvoj lidských zdrojů ve všech sektorech společnosti.

Princip přechodu od pasivních politik a pasivní pomoci k aktivním politikám a aktivní pomoci

Týká se nejen sociální politiky ale všech veřejných politik zaměřených na pomoc občanům, firmám, podnikům a regionům. Nahrazovat pasivní tj. finanční pomoc, dotace a dávky pomocí aktivní tj. Vytvářet podmínky pro svépomoc, nabízet poradenství, aktivně podporovat podnikání a veřejně-prospěšné práce, vytvářet nové pracovní a jiné příležitosti.

Princip respektování potřeb a práv budoucích generací

Zachovat možnost využívat existující zdroje i budoucím generacím. Zachovat stejná práva i pro budoucí generace.

Princip sociální, etický a environmentální odpovědného hospodaření, rozhodování, řízení a chování

Náhled na problematiku UR a řešení problémů v synergickém působení politických, právních, ekonomických, sociálních, organizačních, výchovně-vzdělávacích a jiných nástrojů pro podporu hodnotových orientací, tvorby kultury a určení hodnot, stejné principy používat během vzniku, činnosti a budování příslušných institucí. Dodržování výše uvedených principů a jejich uplatňování v praxi.

Princip solidarity a partnerství

Podporovat solidaritu, partnerství, toleranci a porozumění. Podporovat vzájemnou pomoc a spoluzodpovědnost.

Princip subsidiarity

Zjednodušení znamená, že se existující problémy mají řešit na nejnižší institucionální úrovni, na které jsou řešitelné. Postupovat podle vzorce: jedinec v tísni - pomoc rodiny - pomoc komunity (rodina, přátelé, sousedi, spolupracovníci, zaměstnavatel) - pomoc odpovídajících neziskových organizací - pomoc místních orgánů samosprávy a státní správy - pomoc centrálních orgánů veřejné správy - pomoc ze zahraničí (jiné státy a mezinárodní instituce). Organizace v tísni - pomoc komunity (zaměstnanci, obchodní partneři, dodavatelé) - pomoc místních orgánů samosprávy a státní správy - pomoc centrálních orgánů veřejné správy - pomoc ze zahraničí (jiné státy a mezinárodní instituce). Ohrožení životního prostředí, živých bytostí - pomoc jedince/ů a skupin žijících/vyskytujících se v dané lokalitě - pomoc odpovídajících neziskových organizací - pomoc místních orgánů samosprávy a státní správy - pomoc centrálních orgánů veřejné správy - pomoc ze zahraničí (jiné státy a mezinárodní instituce).

Princip upřednostňování preventivní opatrnosti a předvídavosti, uznávání a napravování chyb

Upřednostňovat preventivní opatření a uznávat možná rizika před represí a odstraňováním nežádných následků činností. Upřednostňovat přístupy umožňující návrat k východiskovému stavu s cílem minimalizovat nevratné změny s těžko předvídatelnými důsledky. Bezodkladně zveřejňovat, odstraňovat nebo zmírňovat chyby a omyly.

Princip vnitrogenerační a mezigenerační rovnosti práv všech sociokulturních skupin

Zabezpečit lidská práva ve všech směrech. Zabezpečit rovnost všech sociokulturních skupin, které neporušují Ústavu ČR a Listinu základních práv a svobod. Zabezpečit práva ostatních živých bytostí.

Strategické plánování měst a obcí

Strategické plánování obcí, měst a regionů je jedním z klíčových faktorů pro vyvážený a komplexní rozvoj území s ohledem na respektování zásad trvale udržitelného rozvoje. Regiony a obce specifikují, prostřednictvím partnerství jednotlivých sektorů (veřejného, neziskového a podnikatelského), hlavní směry a cíle rozvoje včetně prostředků k jejich dosažení. Strategické plánování zlepšuje pozici místních samospráv pro získávání vnějších finančních zdrojů, zejména dotací. Umožňuje také obcím a regionům využívat své zdroje a efektivněji hospodařit se svými finančními prostředky.

Prostřednictvím zpracování a uplatňování kvalitních strategických rozvojových koncepcí, územních plánů a dalších dokumentů pro střednědobé a dlouhodobé plánování na úrovni obcí a regionů lze propojit ekonomický a sociální růst s aspektem kvality životního prostředí.

Strategie udržitelného rozvoje

Zvláštní zasedání Valného shromáždění OSN o dalším plnění Agendy 21 a závěrů UNCED (UNGASS, New York, 1997) konstatovalo neuspokojivý stav v prosazování udržitelného rozvoje a vyzvalo státy k zvýšení efektivnosti provádění Agendy 21, včetně zpracování a realizace národních strategií udržitelného rozvoje a ustavení národních institucí pro udržitelný rozvoj. K posilování programového a institucionálního zajištění udržitelného rozvoje vyzval také Světový summit OSN o udržitelném rozvoji (Johannesburg, 2002).

Strategie udržitelného rozvoje je dokument vymezující hlavní strategické cíle k dosažení udržitelného rozvoje i způsoby a cesty, které umožňují tyto cíle naplnit. Česká republika má vlastní strategii udržitelného rozvoje od konce roku 2004. Celorepubliková strategie je zastřešujícím dokumentem pro tvorbu krajských a obecních strategií udržitelného rozvoje. Na strategie obvykle navazují tzv. Akční plány.

Suburbanizace

Suburbanizace je proces, při kterém se existující aktivity (administrativa, bydlení, logistika, obchod, služby, výroba) přesunují z centrálních částí kompaktního území měst na volné plochy mimo kompaktní zástavbu a do lokalit u administrativních hranic měst, resp. za tyto hranice v rámci území metropolitních regionů či aglomerací. Součástí suburbanizačního procesu je rovněž alokace nových vznikajících aktivit do těchto oblastí prostorově výrazně oddělených od kompaktního území měst.

míst a přitom s nimi funkčně spjatých silnými vazbami. Suburbanizace je vyvolána neustále rostoucími prostorovými nároky a požadavky na komfort ze strany jednotlivců i organizací.

SWOT analýza

Analýza stavu organizace či firmy z hlediska jejich stránek silných i slabých, příležitostí i ohrožení, která poskytuje podklady pro formulaci strategických cílů, rozvojových směrů a aktivit.

SWOT je zkratkou slov z angličtiny: Strengths (přednosti = silné stránky), Weaknesses (nedostatky = slabé stránky), Opportunities (příležitosti), Threats (hrozby). SWOT analýza tedy představuje kombinaci dvou analýz, S - W a O - T. Analýza spočívá v klasifikaci a ohodnocení jednotlivých vnitřních a vnějších ukazatelů.

Základ metody spočívá v klasifikaci a ohodnocení jednotlivých faktorů, které jsou rozděleny do 4 základních skupin (tj. faktory vyjadřující SILNÉ nebo SLABÉ vnitřní stránky organizace a faktory vyjadřující PŘÍLEŽITOSTI a NEBEZPEČÍ jako vlastnosti vnějšího prostředí). Vzájemnou interakcí faktorů silných a slabých stránek na jedné straně vůči příležitostem a nebezpečím na straně druhé lze získat nové kvalitativní informace, které charakterizují a hodnotí úroveň jejich vzájemného stětu.

Vnitřní analýzou (S-W) pak můžeme stanovit naše možnosti a potenciál. Vnější analýza (O-T) nám pomáhá rozpoznat rizika, která by mohla ohrozit společnost a zaměřit se na příležitosti, které můžeme využít v náš prospích.

Výstupem kompletní analýzy SWOT je chování společnosti, která maximalizuje přednosti a příležitosti a minimalizuje své nedostatky a hrozby.

Udržitelný rozvoj

Udržitelný rozvoj je cestou pro hledání a nacházení řešení, ze kterého mají prospích lidé, ekonomika i životní prostředí, navíc dlouhodobém časovém horizontu. Jinak řečeno je to takový rozvoj, který sleduje tři cíle současně:

- ekonomický rozvoj
- sociální rozvoj
- a ochranu životního prostředí.

Udržitelný rozvoj je, podle definice stanovené v roce 1987 Světovou komisí pro životní prostředí a rozvoj na základě tzv. Zprávy Brundtlandové¹: „Rozvoj, který zajistí potřeby současných generací, aniž by bylo ohroženo splnění potřeb generací příštích.“ Toto pojetí v sobě slučuje dva koncepty: pojem „potřeb“, zvláště pak těch nejzákladnějších, na které je třeba klást největší důraz, a myšlenku omezení, která je dána současným stavem techniky a uspořádáním společnosti, které vytvářejí tlak na schopnost prostředí uspokojit potřeby současných i budoucích generací.“

Jinak řečeno, jedná se o uznání jakési dvojí identity :

-
v prostoru: každý obyvatel této Země má stejné lidské právo využívat zdroje, které tato poskytuje

-
v čase: máme právo využívat zdrojů Země, ale současně také povinnost zajistit jejich trvalost pro pozdější generace.

Životní prostředí je od sedmdesátých let dvacátého století považováno za hlavní světové dilema, které musíme předat pozdějším generacím. Tomuto poslání se ve své knize Princip zodpovědnosti (1979) věnoval i filozof Hans Jonas. Na světovém Summitu Země v Rio de Janeiru v roce 1992 byla původní Brundtlandová definice, která je zaměřená především na ochranu životního prostředí a rozumné využívání neobnovitelných přírodních zdrojů, rozšířena definicí « tří pilířů », které musí být brány v úvahu z perspektivy trvale udržitelného rozvoje v souladu : hospodářský vývoj, sociální spravedlnost a ochrana životního prostředí. Poznámka překladatele : V češtině se nikdy používá termín « udržitelný rozvoj », zřídka pak též výraz « trvalý rozvoj ». Termín « trvale udržitelný rozvoj », který spojuje oba faktory – trvalost i udržitelnost - je tudíž z lingvistického i obsahového hlediska termínem nejpřesnějším. Udržitelnost a trvalost jsou dvě hlavní charakteristiky principu trvale udržitelného rozvoje. Termín « rozvoj » doplňuje pojem pokroku, který byl v 19. století spojován s průmyslovým pokrokem, a který mohl mít určité ideologické konotace (ideologie pokroku). Mimo tyto komunikační aspekty představuje trvale udržitelný rozvoj spojení s globalizací a internetem novou vizi světa.

Urbanizace

Urbanizace je proces, při kterém dochází k relativnímu i absolutnímu růstu měst a městských aglomerací. Kumulace administrativních, průmyslových, komerčních i dalších doplňkových aktivit a funkcí vede k postupnému růstu celkové rozlohy zastavěných ploch a ke zvyšování podílu městského obyvatelstva na celkové populaci. V České republice se podíl městského obyvatelstva pohybuje kolem 71 % (ve vyspělých zemích /Velká Británie, SRN/ nad 80 % v rozvojových zemích Asie a Afriky stále pod úrovní 30 %).

Urbanizace velmi úzce souvisí s industrializací, s vědeckotechnickým rozvojem (od 90. let 20. století především v oblasti komunikačních a informačních technologií) a s ekonomickou úrovní států i jednotlivých regionů. Je důsledkem růstu populace a radikálních změn sociálně-ekonomické struktury, které jsou charakterizovány přesunem pracovních sil z primární (zemědělství, lesnictví, rybolov) nejprve do sekundární (těžba nerostných surovin, průmysl a stavebnictví) a v současnosti zejména do terciární (obchod, doprava, služby, školství, zdravotnictví a veřejná správa) sféry civilního sektoru národního hospodářství.

Zájmové skupiny

Dobrovolně utvářené sociální jednotky s určitými cíli a určitým vnitřním členěním, které se snaží uskutečnit individuální, materiální a ideové zájmy svých členů ve smyslu potřeb, užítku a ospravedlnění, přičemž to dělají uvnitř sociální jednotky a/nebo vůči jiným skupinám, organizacím a institucím.

Zapojování veřejnosti

Zapojení veřejnosti je obvykle využíváno při rozhodování o společensky významných záměrech - např. při diskusi o vývoji komunikační sítě, nakládání s odpady, rozvoji místské zóny, výstavbě školky a v neposlední řadě navrhování úprav veřejných ploch. Zapojování veřejnosti má různé formy:

-

plánovací víkendy

-

diskusní panely

-

workshopy

-

dlouhodobé pracovní skupiny složené z občanů

-

formální připomínkování záměrů

-

sociologické průzkumy

-

veřejná slyšení

-

občanské poradní komise

-

místní referenda atd.

Projekt je spolufinancován ze zdrojů Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky.